

VÝZDOBA CHRÁMU SV. CYRILA A METODĚJE V PRAZE-KARLÍNĚ

Snaha o slohovou jednotu v rámci čtyřiceti let vývoje církevního umění

ADÉLA KLINEROVÁ

Studie pojednává o výzdobě chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Praze-Karlíně a navazuje tak na článek věnovaný jeho architektonické realizaci. Část výzdoby, na které se podíleli přední umělci tehdejší doby, byla vytvořena v bezprostřední návaznosti na architektonické provedení chrámu, vysvěceného v roce 1863. Větší část výzdoby byla ovšem dokončena až se značným časovým odstupem, a to díky činnosti Jednoty pro vyzdobení chrámu sv. Cyrila a Metoděje, založené v roce 1884. Cenným pramenem jsou v tomto ohledu nedávno znovunalezené Protokoly Jednoty, které mnohdy odkrývají zákulisní diskuse týkající se zadání i provedení jednotlivých úkolů. Článek je věnován jak uskutečněné výzdobě, tak i nenaplněným koncepcím. Mobiliiář kostela a doplňky 20. století jsou v příspěvku pojednány pouze okrajově.

THE EMBELLISHMENT OF ST. CYRIL AND METHODIUS' CHURCH IN PRAGUE-KARLÍN. AIM FOR THE STYLE INTEGRITY WITHIN THE FORTY YEARS OF THE ECCLESIASTIC ART DEVELOPMENT

This article concerns the embellishment of St. Cyril and Methodius' church in Prague-Karlín as a supplement to the previous article about its architectural realisation. Part of the embellishment, realised by eminent artists of the period, was created immediately after the architectural construction of the church, consecrated in 1863. The larger part, however, was not realised until much later, down to the activity of The Association for the Embellishment of St. Cyril and Methodius' church, founded in 1884. Recently discovered Records of the Association, which reveal frequent backstage discussions about the assignment of the tasks and their realisations, provide precious archive evidence. The article discusses also the unfulfilled conceptions of the embellishment. The church furniture and accessories of the 20th century are presented only marginally.

Klíčová slova — Praha – Karlín – kostel sv. Cyrila a Metoděje – 19. století – novorománský sloh – Karl Rösner – Ignác Ullmann – Karel Svoboda – Josef Mánes – Petr Maixner – Václav Levý – Josef Matyáš Trenkwald – Ferdinand Lehner – Josef Mocker – František Ženíšek – Karl Jobst – Franz Jobst – František Sequens – Zikmund Rudl – Felix Jenewein

Key words — Prague – Karlín – St. Cyril and Methodius' church – 19th century – Neo Romanesque style – Karl Rösner – Ignác Ullmann – Karel Svoboda – Josef Mánes – Petr Maixner – Václav Levý – Josef Matyáš Trenkwald – Ferdinand Lehner – Josef Mocker – František Ženíšek – Karl Jobst – Franz Jobst – František Sequens – Zikmund Rudl – Felix Jenewein

Chrám sv. Cyrila a Metoděje v Praze-Karlíně (obr. 1) byl realizován v letech 1854–1863 architektem Ignácem Ullmannem (1822–1897) na základě návrhů vídeňského architekta Karla Rösnera (1804–1869).¹ Tato novorománská bazilika je významnou církevní památkou období historismu 19. století a jako první realizace tohoto charakteru byla do jisté míry vzorem dalších pražských předměstských chrámů.² Jedná se o cenný a celistvý soubor také z hlediska umělecké výzdoby, která čítá vedle sochařských prací v průčelí především rozsáhlou vnitřní výzdobu v podobě nástěnných maleb, figurálně řešených vitrají a dobového mobiliáře.³

Stavba kostela v Karlíně měla být dokončena k datu tisíciletého výročí příchodu věrozvěstů, sv. Cyrila (Konstantina) a Metoděje na Moravu, tedy k roku 1863. Stejně tak i výzdoba kostela. Tento cíl se ovšem ukázal jako příliš ambiciózní, a tak ačkoli architektura dokončena byla, výzdoba pouze z malé části. Stalo se tak zejména kvůli nedostačujícím finančním prostředkům. Obec byla vyčerpána již samotnou stavbou chrámu a situaci nevyřešily ani probíhající sbírky či jednotliví dárcové. Naštěstí však myšlenka na dokončení chrámové výzdoby zůstala živá a nový pokus o její naplnění se objevil s blížícím se tisíciletým výročím smrti sv. Metoděje (1885) a posléze také s padesátiletým jubileem nástupu císaře Františka Josefa I. na trůn v roce 1898 (KNEIDL 1896, 46). Vzhledem k popsaným okolnostem můžeme výzdobu kostela v Karlíně rozdělit do dvou, až na jednu výjimku nezávislých etap. První je ještě časově vázána na realizaci architektury chrámu

Obr. 1. Praha 8-Karlín, kostel sv. Cyrila a Metoděje. Celkový pohled z parku na hlavní průčelí (foto autorka, 2018).

1 Tématem se autorka zabývala již ve své bakalářské práci *Kostel sv. Cyrila a Metoděje v Praze-Karlíně* (KLINEROVÁ 2011), psané pod vedením Ing. Petra Macka, Ph.D., jemuž tímto děkuje za cenné připomínky.

2 K architektonické realizaci chrámu naposledy KLINEROVÁ 2017.

3 Téma výzdoby karlínského kostela je dosud zpracováno především v monografické literatuře věnované této památce (KULHÁNEK 1906; ŠÁMAL 1944; PÍTHA 2007; BERGER ET AL. 2007). Poslední z jmenovaných publikací je v tomto ohledu nejpodrobnější a přináší závěry z rozsáhlého restaurování kostela po povodních v srpnu 2002. Dále odkazují na zpracování tématu v *Uměleckých památkách Prahy* (TISCHEROVÁ/VLČEK/LUNGA 2012, 606–612) a v publikaci věnované samotnému předměstí Karlín (MIKA 2011, 39–50), která představuje bohatý obrazový materiál pocházející především ze sbírek Muzea hlavního města Prahy. Některé části výzdoby jsou pak samozřejmě reflektovány v monografické literatuře věnované jednotlivým umělcům.